

Amit érdemes csinálni, azt érdemes jól csinálni

Beszélgetés Kődöbocz Gábor irodalomtörténésszel

– *Vásárosnaményban születél, Nyíregyházán érettségiztél, Debrecenben diplomáztál, s hároméves hajdúböszörményi gimnáziumi tanárkodás után immáron harminc éve Egerben tanítasz. Itt nemcsak az Eszterházy Károly Főiskola Irodalomtudományi Tanszékének docense vagy, de a lassan egy évtizede megjelenő Agria folyóirat alapító főszerkesztője is. Irodalomtörténészként két monográfia fűződik a nevedhez: Hagyomány és újítás Kányádi Sándor költészetében (2002); és Kiss Benedek (2014). Milyen indítást hoztál magaddal; kik hatottak rád legmélyebben a pályád során?*

– A csonka-beregi tájhaza – legyen bárhol is a világban – mindig, mindenhová elkísér, abszolút viszonyítási pontként él bennem. A vámosatyai szülőház, a vár, az erdő, a templom, az iskola és a temető számomra valóban a létezés centruma. Amikor kisfiúként, kilenc-tíz éves koromban először felmentem a falu tiszta faácsolatú, erdélyi mintára épült, huszonnyolc méter magas harangtornyába, olyan látvány fogadott, hogy a lélegzetem is elállt. Légvonalban magam előtt láttam a Kárpátok előnyúlványait, a kaszonyi és a beregszászi hegyet. Amikor később megtudtam, hogy egyebek között Kárpátalján is szép számmal élnek magyar ajkú nemzettestvéreink, bevallom, a sírás környékezett: végtelen szomorúság vett rajtam erőt. Egyetemi tanulmányaim és olvasmányaim során az is nyilvánvalóvá vált, hogy Trianonban jóvátehetetlen dolog tör-

tént. Három évtizedes egri pályafutásom során mindig a szorgos kezű, panasztalanul dolgozó, törekvő szüleim példáját igyekeztem követni, akik soha sem riadtak vissza az emberpróbáló erőfeszítésektől. Az ő szívós kitartásuk és áldozatos helytállásuk nélkül Éva húgommal aligha szerezhettünk volna tanári diplomát. Kiváló tanáraink közül külön is kiemelem az áldott emlékű Görömbei András professzor urat, akivel az egyetem elvégzése után is munkakapcsolatban, sőt, jó barátságban maradtam. Elmondhatatlanul sokat köszönhetek neki, mert minden eszközzel a munka szeretetére, az erőfeszítés vállalására, az értéktudatos cselekvésre nevelt. Elhitette velem, hogy amit érdemes csinálni, azt érdemes jól csinálni. Apám helyett apám volt évtizedeken át: mindent megtett azért, hogy valódi képességeimmel azonos lehessenek, s hogy végtére is emberebb ember legyek.

– *Irodalomtörténészként milyen irányzathoz, vonulathoz tartozónak sorolnád magad?*

– Amint az eddigiekből is kiderült, a Görömbei András nevével fémjelezhető debreceni iskolához tartozom. Ennek megfelelően a szekértáborosdit, a kirekesztést és a megosztottságot sohasem helyesletem. Jóllehet mindenféle stigmatizációt elutasítok, az ismert Kányádi-vers (*Krónikás-ének Illyés Gyulának – odaátra*) bizonyos áthallásaitól – a tragikus sugallatok okán – mégsem tudok teljesen elvonatkoztatni: „Akik elmentek közülünk, / nem voltak közülünk valók, / mert ha közülünk valók

lettek volna, / nem mentek volna el.” Úgy gondolom, hogy az igazi dialógushoz jóindulatra, józanságra és tisztességre volna szükség. Egyelőre azonban úgy tűnik, hogy különösebb érdek és igény sem fűződik az érdemi párbeszédhez. Nagy kár, mert Kányádi másik ide kíváncsozó versének (*Játszva magyarul*) szellemében („aki megért / s megértet, / egy népet / megéltet”) akár az értelmes konszenzusra, a közös cselekvésre is lehetne esélyünk.

– *Egerben az ezredforduló óta egyesületben ápoljátok Kálnoky László emlékét. Rajta kívül ki még az, akihez a provinciális kereteket meghaladva kötődni lehet az egri irodalmi tradícióból?*

– Eger – mint a múzsák által különösen kedvelt város – inspirálón gazdag irodalmi hagyományra tekinthet vissza. A tradíciót megalapozó szerzőktől (Tinódi Lantos Sebestyén, Balassi Bálint, Koháry István), az egriséget értéként tematizáló költőkön át (Vitkovics Mihály, Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Tárkányi Béla, Mindszenty Gedeon, Pájer Antal) a hely szellemét és kisugárzását a XX. századi poézis jegyében megragadó alkotókig (Apor Elemér, Sulyok Vince, Utassy József, Bányász István, Cseh Károly, Anga Mária)

bámulatosan sokszínű a kép, és ez a breviáriumszerű gazdagság messzemenőig méltó a helyi kulturális örökség Gárdonyi Géza, Bródy Sándor és Kálnoky László életművében testet öltő magaslataihoz. Álljon itt egy rövid felsorolás az utódokról: Nagy Pál, Gál Elemér, Szokolay Károly, Bakacsi Ernő, Holló József, Györffi Réka, Bak Zsuzsanna, Posta Marianna, Csepicsányi Éva. Végül, de nem utolsósorban az utóbbi években Miskolc helyett inkább Egerben élő és alkotó, az immáron Kosuth-díjas Serfőző Simont említem, aki a kortárs magyar irodalom megkerülhetetlenül fontos alakja. A felsorolt szerzők közül többen is szerepelnek a millennium évében megjelent, általam szerkesztett egyesületi antológiánkban (*Távol Betlehem*).

– *Az Agria a megjelenési gyakoriságát, terjedelmét és szerkesztési elveit tekintve is unikum a hazai folyóirat-palettnán. Miként fogalmaznád meg az ars poeticáját?*

– Gárdonyi és Kálnoky városában természetes, hogy legyen egy patinás, a legjobb egri hagyományokhoz méltó, országosan jegyzett folyóirat. Ennek megfelelően az Agria indulásától fogva egy olyan széles ölelésű lap, amely a nemzedéki és szemléleti sokszínűség jegyében tárja elénk a kortárs magyar irodalmat. A hossz- és keresztmetszeti elvet vegyítő szerkesztői felfogás antológia-, illetve almanach-jellegű lapot eredményez, amelyben az egri és régióbeli értékek országos kitekintésben, sőt, kárpát-medencei beágyazottságban nyerik el legteljesebb értelmüket. A folyóiratban rendszeresen hatvan-kilencven szerző

jelenik meg. A pályakezdőktől a nyolcvanas éveikben járó generációkig mindenféle korosztály publikál a lapban. Az Agria olyan, mint a bőségszaru: van benne minden, s a sokféle gazdagságban kedvére válogathat az olvasó. Az immáron tizedik évfolyamát jegyző lap sajátos karaktert képvisel a kortárs folyóiratok között. Szerkesztő- és munkatársaimmal (Szokolczay Lajossal, Bertha Zoltánnal, Serfőző Simonnal, Anga Máriával, ifj. Ködöböcz Gáborral) a jövőben is azért fogunk dolgozni, hogy Eger városát ne csak kiváló boraiért és egyedülálló építészeti szépségeért, hanem figyelemre méltó szellemi értékeiért, kulturális kincseiért is becsüljék és szeressék.

– *Könyveidben szenvedélyesen vizsgálod hagyomány és újítás, értékvilág és formarend viszonyát számos műben és életműben. Úgy látod, hogy az irodalom képes rendet vágni a XXI. század káoszában?*

– Tematikus kötetem, az *Erdélyi élmény, erdélyi gondolat* kifejezetten ezzel a szándékkal látott napvilágot 2011-ben a Líceum Kiadó jóvoltából. Ezt a könyvemet Székelyföldön és Nagyváradon is szép sikerrel mutattam be. Tudatosan törekszem arra, hogy kutatási eredményeimből főiskolai hallgatóim is minél többet profitáljanak. Ennek jegyében tartom régóta előadásaimat a határon túli magyar irodalomról és az erdélyi magyar líráról. A diákság mindkét kurzusra rendkívül nyitott és fogékony. Az Agria is kezdettől fogva összmagyar lapként funkcionál. Fontosnak tartom annak az érzékelését, hogy létezik egy országhatárokkal dacoló, spirituális értelemben felfogott szellemi ha-

za, amely a nyelvi, történelmi és kulturális hagyományok legtágabban értett közösségét jelenti. Egyetlen folyóirat sem közöl annyi határon túli szerzőt, mint az általam szerkesztett Agria. Már jó ideje a határok fölötti, méginkább az egyetemes magyar irodalom a helyes megjelölés, ami végső soron az egy és oszthatatlan magyar irodalmat jelenti. Tanárként, szerkesztőként és irodalomtörténész-ként is úgy vélem: nagyon fontos a szeretet és a megértés. Ha ez megvan, lélekteljesen szakszerű és szakszerűen lélekteljes művelői lehetünk a választott hivatásnak.

– *2011-ben a Partiumi Írótabor irodalmi díjával, 2015-ben pedig Hídverő-díjjal jutalmazták a munkásságodat...*

– A Hídverő-díjat 2002 óta ítéli oda az Erdély Magyar Irodalmáért Alapítvány. A kitüntetést minden évben egy magyarországi irodalomtörténész, illetve kritikus veheti át Székelyudvarhelyen. Amikor kis családom jelenlétében átvettem az elismerést, Rabindranáth Tagore indiai költő gondolatai jutottak az eszembe: „Elaludtam és azt álmodtam, hogy az élet öröm. Felébredtem és láttam, hogy az élet kötelesség. Cselekedtem és látom, hogy a kötelesség öröm.” A Hídverő-díj rangját az mutatja igazán, hogy a korábbi években olyan kiváló irodalmárok kapták meg, mint Görömbei András, Pomogáts Béla, Szokolczay Lajos, Bertha Zoltán, Márkus Béla, Széles Klára, Elek Tibor és Pécsi Györgyi. Roppant megtisztelő számomra, hogy immár engem is ebben az előkelő társaságban tartanak számon.

Csontos János